

กิเลสพาใจคด

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๘

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ฟังธรรมนะ เรามีวาสนามาก เราเป็นชาวพุทธ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนา สอนลงที่ความสุข ถ้าหัวใจมีความสงบจะมีความสุข เราพยายามหาความสุขกัน เราต้องหาความสงบของใจ สิ่งที่จะหาความสงบของใจ ใจอยู่ที่ไหน? ใจอยู่กับเรา ใจอยู่กับเรานะ แต่ใจตัวนี้มันเป็นความคิดส่งออก ความคิดเราเกิดขึ้นมา ความคิดของเราส่งออกไปทั้งหมดเลย เราเป็นชาวพุทธ แต่เราไปเอาเป็นชาวพุทธโดยที่ที่เราเอาบุญกุศลจากภายนอก ถ้าเราหาบุญกุศลจากภายนอกนะ สิ่งที่อยู่ภายนอกเป็นอามิส สิ่งนี้เกิดขึ้นมาโดยธรรมชาติ การสละกัน ให้กันมา สิ่งนี้มีอยู่

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาเป็นพระอรหันต์ เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นศาสดา เป็นพระพุทธเจ้า แล้วก็รู้จักพระธรรม แล้วเผยแผ่ธรรมมาไง จนมีภุหฺสฺสํ มีความเชื่อความศรัทธา ตั้งแต่ปัจจุวัคคีย์ออกมา พระอัญญาโกณฑัญญะออกประพาศปฏิบัติ ได้ฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงเป็นพระสงฆ์ เห็นไหม สงฆ์สาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่เป็นสิ่งที่เราได้ทำบุญกุศลกับสงฆ์สาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ สืบเชื้อไขมาจนถึงในปัจจุบันนี้ไง

ถ้าเราเห็นการประพาศของสงฆ์ที่ไม่สมควรแก่สมณสาธูป เราจะทำบุญกุศลของเรา เราก็นึกถึงว่าเราถวายสิ่งนี้ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แต่สงฆ์สาวกที่มาบิณฑบาต มาผ่านสิ่งที่เราต้องทำถวายทานนี้ สิ่งนี้เป็นผู้สืบทอดไปเท่านั้น สิ่งที่มีการประพาศปฏิบัติจากสาวกผู้ที่ได้ยินได้ฟัง จนถึงเนื่อนานุญของโลก เนื่อนานุญของโลก คือสาวก-สาวกะประพาศปฏิบัติจนจิตนี้เป็นธรรมขึ้นมาในหัวใจ จนเป็นเนื่อนานุญของเรา

เราเป็นชาวพุทธ เรานึกถึงพระรัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่ง สิ่งนี้เป็นที่พึ่ง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แก้วสารพัดนึกอยู่ที่วัด เราถึงเวลาเราทำบุญกุศลกัน เราถึงหาสิ่งที่เป็นบุญกุศลจากภายนอกใจ เราเป็นชาวพุทธ ในเมื่อเราหาบุญกุศลจากภายนอก เราได้ทำบุญกุศลจากพระสงฆ์ พระสงฆ์แสดงธรรม แสดงธรรมให้เราฟัง สิ่งที่เราฟัง เราเป็นชาวพุทธขึ้นมา ชาวพุทธที่สิ่งที่พึ่งธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมอันนี้จะเข้ามาเปิดตาของใจ เปิดตาของใจให้เรา มีศรัทธา มีความเชื่อ แล้วเราออกประพฤติปฏิบัติ

ที่ว่า “ความสงบของใจ” สิ่งที่เป็นความสุขมหาศาลเกิดจากใจของเราที่มีความสงบร่มเย็น ในหัวใจของเรา แต่ถ้าเราไม่มีความสงบร่มเย็นในหัวใจของเรา ใจนี้มันส่งออกนะ แม้แต่ภิกษุบวช เป็นพระนี่แหละ บวชเป็นพระ บวชแต่ร่างกาย เป็นสมมุติสงฆ์ สมมุติสงฆ์นี้เพื่อจะค้นคว้าหาความสงบของใจให้ได้ก่อนใจ นี่กิเลสมันไม่ไว้หน้าหรอก ไม่ใช่พระสงฆ์ ไม่ใช่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ไม่ไว้หน้าใครเลย กิเลสนี้ไม่ไว้หน้าใคร กิเลสนี้ทำให้มีเจ้าอำนาจบาตรใหญ่ในหัวใจ แล้วทำหัวใจให้พุ่งช่านออกไปจากภายนอก แล้วเราถ้ามีกิเลสบังตาใจ เราก็คิดว่าเราเป็นชาวพุทธ เราก็ทำสมกับที่เป็นชาวพุทธแล้ว เราก็ทำบุญกุศล เราก็สวดมนต์สวดพรของเรา เราก็ประพฤติปฏิบัติตามประสาที่ว่าเราชาวพุทธ แต่เราไม่ได้ความร่มเย็นของใจ

ถ้าเราจะได้รับความร่มเย็นของใจ เราถึงเป็นชาวพุทธที่เราออกประพฤติปฏิบัติ เราค้นคว้าหาหัวใจของเรา ถ้าเราค้นคว้าหาหัวใจของเรานะ สิ่งที่เป็นหัวใจของเรา คือ ในสุภายิต “มือถือสากปากถือศีล” มันเห็นๆ กันใจ สิ่งที่เราเห็นคือเขาทำความผิด “ปากถือศีล” ถือว่าประพฤติปฏิบัติ เราอยู่ในร่มโพธิ์ร่มไทรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่การประพฤติปฏิบัติ การกระทำของเรา เขาบอกมันเปรียบเทียบให้เห็นใจว่ามือถือสาก สิ่งถือสากเพราะมันทำตรงกันข้ามกับหลักศีลธรรม สิ่งที่ทำตรงกันข้ามกับหลักศีลธรรม นี่หัวใจมันคดโกง โกงเป็นอย่างนั้น กิเลสมันมีอำนาจใหญ่บาตรใหญ่ขนาดนั้นนะ ทำให้เราผู้ที่เราประพฤติปฏิบัติ เราเป็นชาวพุทธ ออกประพฤติ ออกการกระทำออกไป จนกลับมาย้อนเป็นสุภายิตออกมาได้

สิ่งนี้เพราะอะไรล่ะ เพราะกิเลสมีอำนาจบาตรใหญ่ใจ มีอำนาจในหัวใจของเรา สิ่งที่เรากระทำของเรา เราก็คิดว่าเราทำสิ่งที่ถูกต้องนะ ทำอย่างนี้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ทำนองคลองธรรมของกิเลสใจ สิ่งทีกิเลสตัณหา มันคิดของมัน มันกระทำของมันออกไป นี่เป็นคฤหัสถ์นะ แล้วถ้าเป็นพระล่ะ มือถือคัมภีร์นะ ปากแสดงธรรม มือถือคัมภีร์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่าเราแสดงธรรม เราแสดงธรรม นี่สิ่งที่แสดงธรรมออกไป แต่มันเป็นการกระทำ สิ่งนี้

มันซ่อนรอยเงา ในเมื่อครูบาอาจารย์ของเรา ถ้าครูบาอาจารย์ของเราจะ สิ่งใดที่เป็นของจริง มันจะมีของปลอมเปรียบเทียบกับ

ในสมัยพุทธกาล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งที่เป็นของจริงไม่มี ถ้าในเมื่อของจริงยังไม่มี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกค้นคว้าว่านะ ค้นคว้าศึกษาจากเจ้าลัทธิต่างๆ เพื่อจะเห็นของจริง แต่ของจริงมันไม่มี สิ่งที่ไม่มีเลย เขาก็เสมอกันโดยความจอมปลอมใจ เจ้าลัทธิต่างๆ ในสมัยพุทธกาลปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์ เป็นศาสดา เป็นผู้สั่งสอนธรรม แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปประพุดติปฏิบัติกับเขาแล้ว สิ่งนั้นเป็นสิ่งอาการของโลกเขา สมถกรรมฐาน สิ่งที่เป็นสมณะเฉยๆ เป็นความสงบของใจ สิ่งที่เป็นความสงบของใจแต่ไม่ได้ชำระกิเลส พอมันเสื่อมออกมา มันคล้ายตัวออกมา มันก็กิเลสเหมือนเดิม นี่เจ้าชายสิทธัตถะปฏิเสธสิ่งนั้นหมดนะ

จนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าค้นคว้าขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นไก่ตัวแรกที่เจาะฟองไข่ของอวิชชาออกมา เห็นไหม ถึงบอกว่า ปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์ สิ่งนี้เป็นของจริงขึ้นมา สิ่งที้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประพุดติปฏิบัติขึ้นมา อาสวกษณฺณเข้าไปชำระกิเลส มันมีของจริงขึ้นมา แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมอยู่ในสมัยพุทธกาลนั้นเจ้าลัทธิต่างๆ ก็ปฏิญาณตนอยู่เหมือนกันว่าเป็นศาสดา

แต่เมื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนออกบิณฑบาต “พุทธกิจ ๕” เข้าออกบิณฑบาต ยังมีเวลาอยู่จะไปสนทนาธรรมกับเจ้าลัทธิต่างๆ เห็นไหม เวลาสนทนาธรรมกัน สิ่งที่ได้แย้งกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิเสธสิ่งที่เขาคิด เขากระทำกันมาทั้งหมดเลย แล้วเอาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกเผยแผ่ จนขนาดที่ว่าพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะปฏิบัติอยู่กับสังยุตต์ ฟังธรรมของลูกศิษย์ด้วยนะ ฟังธรรมของพระอัสสชิใช่ไหม เหตุผลมันมีไง ถ้ามีเหตุผลของจริงมันมีเหตุมีผล เวลาฟังธรรมของพระอัสสชิ

“ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนสาวไปหาเหตุ ไปชำระกันที่เหตุ”

พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ ฟังธรรมอย่างนี้เป็นพระโสดาบันขึ้นมา

ถ้ามีของจริงมันก็จะมิของปลอม สิ่งที่เป็นของปลอมคือสิ่งที่ประพฤติปฏิบัติ สิ่งที่ไม่ถึงธรรม สิ่งที่ไม่ถึงธรรมมันก็มีความจอมปลอมในหัวใจ สิ่งที่จอมปลอมในหัวใจนี้ “กิลเลสพาใจคด” สิ่งทีคดโกง ถ้าคดโกง มันโกงใจของมัน มันทำให้หัวใจหมดโอกาสนะ

สิ่งที่ว่าพระสารีบุตรกำลังออกประพฤติปฏิบัติ เวลาไปแสดงธรรมกับคฤหบดี เวลาแสดงธรรมว่า “สิ่งที่ว่าชั้น ๕ ชั้น ๕ นี่เป็นทุกข์ ความเป็นชั้น ๕ สิ่งนี้เป็นอนัตตา” ฟังแล้วละชั้นไปเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป “ทำไมคฤหัสถ์ไม่ได้ฟังธรรมอย่างนี้ ทำไมคฤหัสถ์ไม่ได้ฟังธรรมอย่างนี้” ขอร้องนะ พระสารีบุตรไปบอกกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “วันนี้ไปแสดงธรรมกับคฤหัสถ์ ละชั้น ๕ ทั้งหมด ตั้งแต่ชั้นนอกชั้นในถึงชั้นในสุด เป็นพระอนาคานะ พันออกไป”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังบอกเลยว่า “ทำไมสอนตำรา” สิ่งที่สอน ถ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอน หรือพระสาวกต่างๆ สอน เขาสอนให้ถึงที่สุดใจ ถึงที่สุดมันไม่คดโกงใจ มันไม่คด ปลายไม่คด ถ้าปลายมันคดมันจะวนกลับมา ยังต้องเกิดในวัฏฏะนี้ไง สิ่งที่เกิดในวัฏฏะนะ ในวัฏฏะนี้เป็นสิ่งที่น่ากลัวมาก...

(เทพขัดข้อง)

...การเกิดเป็นชาวพุทธเราออกประพฤติเพื่อจะหาความสงบร่มเย็นของใจ เพื่อให้หัวใจมีที่พัก แล้วมันมีความสุขพอสมควร พอสมควรแก่เราประพฤติปฏิบัติ ถ้าเราทำสมาธิ เราทำที่พักได้ เหมือนกับคนเดินทางมาแสนยาวไกล แล้วตากแดดตากฝนเป็นคนพเนจรมาตลอด ถ้าทำ ความสงบของใจขึ้นมา เรามีบ้านมีเรือนของเรา ที่อาศัย ถ้ามีบ้านเรือนที่อาศัยนี้อยู่ในพระไตรปิฎก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก ผู้ทำใจสงบ ทำสมาธิขึ้นมาได้...

(เทพขัดข้อง)

...สิ่งที่ฟังใจมาก คนเรา สิ่งทีออกไปข้างนอกมันจะมีความเร่าร้อนทั้งหมดเลย แล้วเวลาคนเราถึงที่สุด ถ้าประพฤติปฏิบัติได้เท่านั้นนะ ถ้าดับชั้นนี้เกิดบนพรหม บนพรหมเพราะอะไร สิ่งนี้มันจะฟังใจ ถ้าฟังใจ คนเราสิ่งทีจะออกจากบ้าน เราต้องหาเสบียง นี่เหมือนกัน ถ้าจิตมันจะออกจากร่างของมัน...

(เทพขัดข้อง)

...มันจะหาสิ่งที่ว่าดีที่สุด สิ่งที่ดีที่สุดก็คือสิ่งที่เป็นปัจเจกที่ตั้งที่สัมผัส จิตสัมผัสเคยสัมผัสกับ ความสงบอย่างนี้ มันจะย้อนกลับมาที่จิตที่ความสงบอย่างนี้ ออกไปพร้อมกับความสงบอย่างนี้ นี่ เกิดเป็นพรหม สิ่งที่เกิดเป็นพรหมมันก็อาศัยความร่มเย็นเป็นสุข นี่วิญญูะ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่น่ากลัว น่า กลัวเพราะมันก็เวียนตายเวียนเกิดในสภาวะแบบนี้มาตลอดนะ ถ้าวิญญูะเวียนตายเวียนเกิดมาจาก ไหน เราเชื่อใครละ

เพราะเราเชื่อบงศ์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง บุปเพณิวาसानุสติญาณ จตุปปาตญาณ จิตต้องเป็นอย่างนี้โดยสัจจะความจริงของมัน สิ่งที่เป็นวิญญูะนี้เป็นน่ากลัว สิ่งที่น่ากลัวเราถึงต้อง เชื่อสัจจะกับบงศ์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าเราเชื่อสัจจะกับบงศ์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บงศ์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกกับพระอานนทว่า...

(เทพขัดข้อง)

“ธรรมและวินัยจะเป็นศาสดาของเรา”

(เทพขัดข้อง)

...มันก็ยังห่างจากธรรมของบงศ์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ห่างออกไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อความร่มเย็นของใจ ประพฤติปฏิบัติแล้วทำไมมันได้บาปอกุศลละ สิ่งที่เป็นบาปอกุศลเพราะ อะไร คูสิ พระเจ้าอชาตศัตรูเกิดมาเป็นลูกกษัตริย์ เกิดมาพราหมณ์ทายว่า “จะต้องฆ่าพ่อ”

(เทพขัดข้อง)

...สิ่งที่บอกให้ฆ่าพ่อ ใจคนมันมีคุณธรรมอยู่เหมือนกัน มีความละล้าละลังนะ พระเทวทัต ก็อ้างเหตุผลไง พระเจ้าอชาตศัตรูปอกว่า “พ่อต้องให้สมบัติอยู่แล้ว เพราะพ่อต้องให้ลูก”

“ถ้าพ่อจะให้ลูก แล้วพ่อเมื่อไรจะตาย แล้วเราอาจจะตายก่อนก็ได้”

นี่ธรรมของพระเทวทัตนะ

“ลูกตายก่อนพ่อก็ได้ ลมหายใจเข้าและลมหายใจออก...”

(เทพขัดข้อง)

...“ถ้าเราตายก่อนเราได้สมบัติอันนั้นไหม”

พูดโอ้อวดโลมปลิวโลมแล้วทำตามนั้น เวลาขึ้นปากแสดงธรรม...

(เทพขัดข้อง)

...ต้องการอำนาจ ต้องการกิเลสค้นหาความทะยานอยาก สิ่งนี้ทำลายตน...

...ถ้าทำลายตน การประพฤติปฏิบัติ ในชีวิตนี้เวลามาสร้หาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า...

(เทพขัดข้อง)

...เพราะเชื่อศรัทธาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามากนะ เพราะกลับมาหาของจริงได้ใจจะศรัทธามาก ถึงเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพาน ไม่มีใครกล้าบอกพระเจ้าอชาตศัตรู ถ้าบอกต้องสลบแน่นอนเลย เพราะมีความศรัทธามาก จนขนาดที่ว่าหาอำมาตย์ต้อง...

(เทพขัดข้อง)

...มันกด มันอ มันทำลายตัวเอง ถ้ามันทำลายตัวเองอย่างนี้ แล้วเรายังจะไปเชื่อฟังสิ่งนั้น สิ่งที่อยู่ภายนอกที่ขนาดว่ามีมือถือคัมภีร์ ปากแสดงธรรม สิ่งที่มีมือถือคัมภีร์ปากแสดงธรรมก็ยังทำลายตัวเองนะ

แต่ถ้าเป็นธรรม คุณติ คุณอย่าง สิ่งที่เป็นพระโศดบัน พระอนันต์เป็นพระโศดบัน เคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาก แต่เพราะความคุ้นเคยใจ เพราะพระอนันต์เวลาตากผ้าขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เหยียบ เพราะความคุ้นเคย เพราะอุปนิสัย สิ่งนี้เป็นความพลั้งเผลอได้ แต่ขณะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพาน...

(เทพขัดข้อง)

...พระอนันต์นึกไม่ได้ใจ นึกไม่ได้ด้วยเพราะความรักความศรัทธา แล้วมารคลใจด้วยเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว “สังคายนา” ภิกษุปรับอาบัติพระอนันต์ปรับอาบัติทุกกฐพระอนันต์

เพราะเหยียบผ้าขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑

ไม่อาราธนาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ให้อยู่อีกกับ ๑

พระอานนท์บอกว่า “ไม่มีอาบัติเพราะไม่มีเจตนา แต่เพราะในเมื่อในสังคม ในสังฆะ สงฆ์ ปรับอาบัติก็ยอมปลงอาบัติ” ยอมปลงอาบัติให้กับสงฆ์ สิ่งนี้ทำมา สิ่งที่ทำให้ความผิดของพระ โสดาบัน พระโสดาบันจะไม่ทำความผิด จะไม่ทำความผิดโดยเจตนาเลย แต่ความผิดโดยความ พลังผล

พระอานนท์เหยียบผ้าขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑

พระอานนท์ไม่ได้อาราธนาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ ๑

สิ่งนี้เป็นความคุ้นเคย เป็นความจริง จิตถ้าเป็นพระโสดาบันจะไม่ทำสิ่งที่ป็นอกุศล สิ่งที่เป็นอกุศล คุณติ คุณอย่างร่างกายของเรา ร่างกายของเรา เราจะทำให้ร่างกายของเราเป็นแผลไหม เรา จะรักษาร่างกายของเราให้เป็นปกติ ให้มีความสะดวกสบายของเรา แต่ถ้าร่างกายเราเป็นแผล ถ้า เป็นปาบอกุศลนะ เหมือนกับคนเสียสติ เห็นคนเสียสติไหม เขาทำลายตัวเขาเอง เขาจิกตัวเขาเอง เขาทำลายตัวเขาเอง เขาไม่มีสติ เขาเป็นคนขาดสติใจ แต่ถ้าเราเป็นคนปกติเราจะทำอย่างนั้นได้ไหม

นี่เหมือนกัน จิตที่เป็นบาปอกุศลมันทำลายตัวมันเอง ถ้ามันทำลายตัวมันเอง มันสิ่งที่ ทำลายตัวมันเอง มันต้องมีความรู้สึกไหม คนเสียสติเวลาเขาทำลายตัวเขาเอง เขาไม่รู้ว่าเขาทำลาย ตัวเขาเองนะ เจ็บปวดขนาดไหน มันก็พอใจทำ แผลจะมีเลือดออกขนาดไหนเขาก็พอใจของเขา ถ้าจิตมันเป็นอกุศล มันจะออกไปสภาวะแบบนั้น

การแสดงธรรมของผู้ที่ถือคัมภีร์ อาจแสดงธรรมเข้าใจว่าเป็นธรรมใด แบบพระเทวทัต บอกอชาตศัตรูให้ฆ่าพ่อ สิ่งนี้เป็นธรรมหรือ สิ่งที่เป็นธรรม เห็นไหม การฆ่าพ่อ ขนาดอชาตศัตรู เขาก็มีจิตสำนึกของเขานะ ถ้าเกิดว่า “พ่อต้องให้อยู่แล้ว แล้วพ่อแก่กว่า แล้วพ่อต้องตายไปแล้ว ต้องให้ลูก” พระเทวทัตยังโต้แย้งว่า “แล้วเกิดถ้าลูกตายก่อนละ สิ่งที่ถูกตายก่อน แล้วถ้าลูกตาย ก่อนเราไม่ได้รับสมบัติ เราตายโดยไม่ได้เป็นกษัตริย์” นี่เอามาโต้แย้ง เอามาหลอก

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่ต้องการธรรมและวินัย เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า เราประพฤติปฏิบัติกัน เราจะต้องรักษาธรรมและวินัย ถ้าเราเชื่อศรัทธากับธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมและวินัยจะเป็นปฏิปทาเครื่องดำเนิน ถ้ามีธรรมและวินัยเป็นปฏิปทาเครื่องดำเนินไป เราจะก้าวถึงที่สุด

แล้วถ้าครูบาอาจารย์ของเรา สิ่งที่เป็นปัจจุบันนี้ เวลาองค์หลวงปู่มั่นออกประพฤติปฏิบัติ นี่สิ่งความจริงของจริงมันก็ไม่มี สิ่งที่เป็นจริงไม่มีเพราะอะไร เพราะส่งต่อๆ กันมาโดยทฤษฎี การจำมา ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เป็นแก่น เป็นเปลือก เป็นกระพี้ เป็นชั้นเป็นตอนเข้ามาณะ องค์หลวงปู่มั่นพยายามค้นคว้าขึ้นมาถึงเป็นความจริงใจ สิ่งที่เป็นความจริง ธรรมเนียมเราถึงมีเกียรติคุณในสังคม ในเมื่อธรรมเนียมเรามีเกียรติคุณในสังคม ของปลอมมันก็มีใจ สิ่งที่เป็นปลอมมี

เวลาปฏิบัติเครื่องดำเนินชี้ไปให้ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาได้สร้างบุญกุศล สิ่งที่ได้สร้างบุญกุศล การสละทาน “ทาน สิด ภาวนา” ถ้าใครมีหลักของทาน ทานคืออะไร? ทานคือการสละความตระหนี่ถี่เหนียว สิ่งที่เราตระหนี่ถี่เหนียวนี้เราสละออกไปๆ ให้จิตเรามั่นใจจนออกไป ทาน สิด ภาวนา สิ่งที่เรา สิด ภาวนา ทำให้จิตมันตั้งมั่น การประพฤติปฏิบัติมันจะมีโอกาสใจ

ที่ว่าเราเป็นชาวพุทธๆ เราพยายามจะประพฤติปฏิบัติ เราจะหาความสุขของเราขึ้นมา เราพร้อมหรือไม่? ถ้าเราไม่พร้อม สิ่งที่เราเป็นทาน มันฝึกฝนมา มันออกสละมา มันสละความตระหนี่ถี่เหนียวมา สิ่งที่เราสละความตระหนี่ถี่เหนียวขึ้นมา มันจะรู้จักใจ มันพอใจ มันมีความอบอุ่นของมันขึ้นมา มันจะทำสมาธิ มันจะมีศีลของมันขึ้นมา แล้วถ้าทำสมาธิความสงบของใจก็จะง่ายขึ้น สิ่งนี้ธรรมเนียม ครูบาอาจารย์เราชี้มาสิ่งนี้ใจ

“ทาน สิด ภาวนา” สิ่งที่เรา สิด ภาวนา เป็นปฏิปทาเครื่องดำเนิน แล้วของปลอมว่าอย่างไรล่ะ? ของปลอมเวลาพูด มือถือคัมภีร์ ปากแสดงธรรม โต้แย้งไปตลอด เห็นไหม ทางหนึ่งจะไปสวรรค์ไปนิพพาน ทางหนึ่งจะไปนรกอเวจี ครูบาอาจารย์บอกจะขุนนรกอเวจีลงไปอีก สิ่งที่จะขุนนรกอเวจีเพราะอะไรล่ะ เพราะสิ่งที่เป็นธรรม สิ่งที่เป็นธรรม เราทำลายสิ่งที่เป็นธรรมแล้ว ๑ สิ่งที่เราครูบาอาจารย์เราเป็นธรรม ธรรมและวินัย จะปกป้องธรรมและวินัย เพื่อให้ธรรมและวินัยนี้เป็นปฏิปทาเครื่องดำเนินของบริษั ๔ เป็นเครื่องดำเนินต่อไป แต่การทำลายอย่างนี้ ทำลายสิ่งที่เป็นเครื่องดำเนิน ทำลายทั้งธรรมด้วย ทำลายทั้งธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วย สิ่งนี้จะทำให้ตคนรกอเวจีใจ

สิ่งที่ทำให้ตกนรกอเวจีเพราะอะไรล่ะ เพราะกิเลสมันคดองใจ “กิเลสพาใจนี้คด” มันโกงตัวมันเอง มันทำลายตัวเอง สิ่งที่ทำลายตัวเอง เพราะสิ่งที่ว่าทำลายร่างกาย นี่คนเสียสติ คนใบ้บ้า เขาทำลายตัวเองเพราะเขาขาดสติ คนเป็นปกติเขาไม่ทำลายตัวเอง ความคิดที่เป็นอกุศลมันจะสะท้อนหัวใจ สิ่ง que สะท้อนหัวใจมันเหมือนกับทำลายตัวเอง ถ้าทำลายตัวเองนี่เรากล้าทำไหม ถ้าเกิดแผลเกิดสิ่งที่เจ็บปวดขึ้นมาในร่างกายเราต้องสะท้อนใจให้ไหม ถ้าเราไม่เกิดสิ่งที่กระทบเราเหยียบหนาม เราโดนหนามตำ เรายังมีความเจ็บในฝ่าเท้าเราเลย การเดินของเราจะต้องเป็นสิ่งที่ไม่ปกติ สิ่งนี้มันก็เตือนเราอยู่แล้ว

นี่เหมือนกันในความคิดที่บาปอกุศลมันก็เหมือนบาดแผล บาดแผลของหัวใจใจ ถ้าบาดแผลของหัวใจ ถ้ามันมีเจตนา มันต้องตั้งใจทำสภาวะแบบนั้น ถ้าตั้งใจทำสภาวะแบบนั้น มันต้องรู้ สติต้องพร้อมขึ้นมาสิ สิ่ง que สติพร้อมขึ้นมาจากความรู้สึกลับนี้ใจ ถ้าความรู้สึกลับนี้มันก็สะท้อนใจ แต่ถ้ามันเป็นคนบ้าไม่มีสติไม่มีสติ สิ่ง que คิดกระทำขนาดไหนมันก็ทำลายได้หมด เพราะมันเป็นคนเสียสติ มันทำลายตัวมันเองแล้วว่าสิ่งนี้เป็นกรรมๆ นี่ถ้ากิเลสพาใจคด คดขนาดที่ทำลายตัวเอง โดยไม่เข้าใจว่าทำลายตัวเองเลย สิ่ง que ไม่ทำลายตัวเองเพราะไม่มีสติ เพราะไม่มีกรรมในหัวใจ

ถ้ามีกรรมในหัวใจ จะทำความสงบอย่างไร ถ้าเราประพฤติปฏิบัติกันในปัจจุบันนี้ เราจะทำความสงบของใจ ถ้าเราทำความสงบของใจ สติพร้อม ถ้ามีสติ เราควบคุมใจของเราเข้ามา เราควบคุมนะ ควบคุมใจ สิ่ง que ฟุ้งซ่านออกไปนี่เหมือนคนบ้า คนบ้ามันออกไปทำอะไรต่างๆ โดยขาดสติ เวลาสิ่ง que เวลามันฟุ้งซ่าน มันก็ฟุ้งซ่านออกไปธรรมชาติของมัน มันเป็นคนปกติของคน ปกติของสิ่ง que มีชีวิตมันต้องเคลื่อนไหวไปธรรมชาติของมัน

ขั้นนี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อเราเกิดมาเป็นมนุษย์ มันมีธรรมชาติของมัน มันฟุ้งซ่านไปธรรมชาติของมัน แล้วถ้าเราไปสั่งเสริมมัน เราไปคิดสภาวะแบบนั้น เหมือนคนบ้า ถ้าตั้งสติขึ้นมาล่ะ เราตั้งสติของเราขึ้นมาเพื่อจะให้มันสงบตัวเข้ามาเหมือนคนปกติใจ ถ้าจิตสงบเข้ามาเป็นความปกติของมัน เป็นความปกติของใจดวงนั้น ทำความสงบเข้ามา ตั้งสติให้ได้ ถ้าเป็นสมาธิทั้งหมด สัมมาสติ สัมมาสมาธิ สัมมาทั้งหมด จิตมันสงบเข้ามา สิ่ง que สงบเข้ามา แล้วถ้าเรามีครูมีอาจารย์ ยกขึ้นวิปัสสนา ถ้าวิปัสสนา วิปัสสนาในสิ่งใดล่ะ? วิปัสสนาในขั้น ๕ “ธาตุ ๔ และขั้น ๕”

สิ่งที่เป็นธาตุ ๔ ร่างกาย ร่างกายเพราะเกิดมาตั้งแต่ตกฟากมา มีร่างกายแล้วหัวใจล่ะ? หัวใจก็อยู่กับเรา ตั้งแต่เป็นเด็กอ่อนขึ้นมาก็ไม่เข้าใจ อาศัยการเลี้ยงดูของมารดา อาศัยการเลี้ยงดูของแม่ แม่พุ่มพักมาจนโตขึ้นมา จนมีสติเป็นผู้เป็นคนขึ้นมา มาจากไหนล่ะ? มาจากแม่ที่กล่อมเกลี้ยงเลี้ยงมาไง สิ่งแม่กล่อมเกลี้ยงเลี้ยงมา แล้วมีศรัทธา มีความเชื่อในพุทธศาสนา ออกประพฤติปฏิบัติ จนถึงกับออกบวชเป็นพระเป็นสงฆ์ ถ้าออกบวชเป็นพระเป็นสงฆ์เป็นสากยบุตร ด้วย สากยบุตรพุทธชินโรสเป็นลูกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ครูบาอาจารย์ถึงบอกว่า ถ้าเราเป็นลูกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราจะเชื่อฟังใจ เชื่อฟังธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่หัวใจมันพัฒนามาอย่างนี้ ถ้าหัวใจมันพัฒนามาอย่างนี้มันจะมีศรัทธา ถ้ามีศรัทธา ในกาลามสูตรบอกว่า ไม่ให้เชื่อแม้กระทั่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าการ ไม่ให้เชื่อ ไม่ให้เชื่อเพราะความเชื่อ สิ่งที่เป็นความเชื่อ อันนี้มันเป็นความเชื่อเรื่องมรรคผล แต่ถ้าเป็นความเชื่อ เชื่อศรัทธาความเชื่อของเรา เราเปิดใจ เปิดสิ่งนี้แล้วพิสูจน์กัน พิสูจน์ว่า ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าเราวิปัสสนาได้ไหม

ถ้าเราวิปัสสนาไม่ได้ สิ่งที่เราวิปัสสนาไม่ได้ เพราะอะไร เพราะกิเลสใจ “กิเลสมันพาใจคด” คดเพราะว่ามันสร้างภาพของมัน มันสร้างภาพจินตนาการเห็นนิมิต เห็นต่างๆ มันว่าสิ่งนั้นเป็นธรรม สิ่งนี้เป็นธรรม พอสิ่งที่เป็นธรรมมันก็ออกนอกกลุ่มนอกทาง แล้วเตลิดเปิดเปิงไปจนถึงกับทำลายตัวเองนะ ทำลายตัวเองยังไม่เข้าใจว่าสิ่งนี้ทำลายตัวเอง เหมือนว่าตัวเองนี้มีบาดแผลเต็มตัวเลย แต่กิเลสมันปิดตาว่าสิ่งนี้เป็นธรรมๆ ทั้งๆ ที่บาดแผลในใจของตัว ทั้งๆ เต็มตัวเลย

แต่ถ้ามันความสงบของใจ ถ้ามีอำนาจจิตมันจะยกขึ้นวิปัสสนาในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม ถ้าวิปัสสนาในกาย กายที่ว่าสิ่งที่ได้ตกฟากมา สิ่งที่เราสร้างได้เป็นเด็กเป็นผู้ใหญ่นี้แหละ สิ่งนี้มันเกิดจากมันดำรงชีพมา สิ่งที่ยั่งยืนขึ้นมา เห็นไหม ร่างกายต่างๆ แปรสภาพมาจากเด็กจากผู้ใหญ่ แล้วก็จะแก่จะฒ่าจะทำลายไป มันเป็นเรื่องธรรมชาติของมันอยู่ชั่วคราว

แต่เราเกิดเป็นมนุษย์แล้วพบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาสอนเข้ามาเรื่องหัวใจที่อยู่ในร่างกายนี้ ถ้าอยู่ในร่างกายนี้ ร่างกายนี้สร้างมาจากอะไร? สร้างร่างกายขึ้นมา สร้างมาจากกรรม กรรมที่เราสร้างสมบุญมา มันมาจากกรรม “กรรม” เกิดมาจากใจของมารดา แน่นอน สิ่งที่น่าอนแล้วมีชีวิตหล่อเลี้ยงขึ้นมา ถ้าเกิดจากใจของมารดา แล้วชีวิตทั้งในครรภ์ก็ได้ ถ้าทั้งในครรภ์

เพราะว่าชีวิตของเรามันไม่ต่อเนื่อง ถ้าชีวิตของเราไม่ต่อเนื่อง กรรมของเรานี้เราไม่ได้เกิดตกฟากออกมา ถ้าเกิดตกฟากออกมา ชีวิตคือหัวใจ มันเติบโตมาด้วยกรรม

สิ่งด้วยการกรรมการกระทำ กรรมดี-กรรมชั่ว กรรมดีเกิดเป็นมนุษย์ เกิดเป็นมนุษย์เป็นกรรมดีนะ แต่มารทำให้กิเลสพาใจกด มันก็ทำให้หัวใจบิดเบือนออกไป ทั้งๆ ที่โตขึ้นมาเหมือนกัน ฝ่ายหนึ่งโตขึ้นมาแล้วออกประพฤติปฏิบัติ ออกบวช ออกบวชออกประพฤติปฏิบัติเป็นแบบพระอานนท์ ประพฤติปฏิบัติเข้ามาจนถึงมีสติสัมปชัญญะ จนเห็นใจของตัวเอง ขนาดที่ว่าความคุ้นเคยโดยธรรมชาติ สิ่งนี้พระที่เขามีคุณธรรมเขายังเห็นเลย สิ่งที่มีคุณธรรมเขาเห็นการกระทำของเรา

นะ

แต่ผู้ที่เป็นปาวอกุศล เหมือนพระเทวทัต “องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เกรงครัดเหมือนเรา เราไปขออนุญาตองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อขอพรว่า ให้พระอยู่โคนไม้ ให้พระไม่ฉันเนื้อสัตว์” ให้พระทำสิ่งต่างๆ ที่มันเป็นสิ่งที่ตายตัว สิ่งที่ตายตัวคือปิดโอกาสของคนอื่น

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่มีสิ่งใดตายตัว ตั้งไว้เป็นอริยสัจ เป็นสัจจะความจริง แล้วอยู่ที่จิตอยู่ที่นิสัยของสัตว์โลกที่จะมีโอกาส พยายามแหวกว่ายเข้ามา สัตว์ คูณสัตว์ สัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์มหาศาลเลยเขาคำรงชีวิตของเขาอย่างไร การดำรงชีวิตของสัตว์ นกมันบินไปในอากาศนะ มันอยู่ในน้ำไม่ได้หรอก เพราะมันอยู่ในน้ำมันดำรงชีวิตของมันไม่ได้ สัตว์ปามันอยู่ในป่าของมัน สัตว์น้ำมันก็อยู่ในน้ำ

นี่ก็เหมือนกัน จิตนิสัยของสัตว์มันต่างจิตต่างนิสัย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงเปิดกว้าง พอเปิดกว้างอย่างนี้ นี่เพราะเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าใจเรื่องของกิเลสใจ กิเลสค้นหาความทะยานอยากของใจมันสร้างสภาวะของมันขึ้นมา แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางอริยสัจให้ผู้ที่กำลังเดินใจ แต่พระเทวทัตจะขอให้เป็นอย่างนั้นว่าเป็นช่องทางเดียว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงปฏิเสธ

แต่เวลาเขาคิดของเขา เห็นไหม นี่คนมีดบอด สิ่งที่มีดบอดก็ว่าเรานี้เกรงครัด สิ่งที่เราเกรงครัด เราจะนำ จะปกครองสงฆ์ เราจะนำสงฆ์ สิ่งนี้เวลาประพฤติปฏิบัติ ฝ่ายหนึ่งออกประพฤติปฏิบัติแล้วไปในทางดี ฝ่ายหนึ่งประพฤติปฏิบัติแล้วเชื่อกิเลสค้นหาความทะยานอยากให้มันชักจูงไป ถ้ามันชักจูงไปมันจะออกนอกกลุ่มนอกลู่นอกทาง ขนาดที่เหาะเหินเดินฟ้านี้เป็นฉนวนโลกีย์

เวลาปัญญาเราเกิดมันก็โลกียปัญญา แต่ถ้าเกิดโลกุตตรปัญญาละ โลกุตตรปัญญาธรรมเหนือโลกนะ

เราเกิดมาในโลก เราได้ร่างกายอันนี้ โลกคือหมู่มสัตว์ เราเป็นสัตว์ตัวหนึ่ง เราก็เป็นโลกๆ หนึ่ง จักรวาลนี้มีขึ้นมาจากหัวใจของเรา สิ่งที่เราได้รับรู้สิ่งต่างๆ มันถึงรับรู้ออกไปจากภายนอกทั้งหมด สิ่งต่างๆ โลกนี้มีเพราะมีเรา สิ่งที่มีเรา เราก็จะเวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะ นี่มันจะซ้อนกันไป วัฏฏะส่วนหนึ่ง แล้วเราก็เกิดในวัฏฏะอีกส่วนหนึ่ง แล้วเราเป็นโลกขึ้นมา เราจะประพฤติปฏิบัติเข้ามา แล้วถ้าเราปฏิบัติเป็นความถูกต้อง ความดีงาม จะย้อนกลับมาเป็นสัมมา สิ่งที่มีสัมมา ทำความสงบของใจเข้ามา มันจะรู้ว่าความสงบของใจเข้ามา มันมีสติสัมปชัญญะทั้งหมด แล้วยกขึ้นวิปัสสนากายให้มันตามความเป็นจริง

ถ้าจิตสงบแล้วนอนไปที่กายจะเห็นกาย เห็นกายนี้มีอำนาจวาสนา แต่ผู้ที่ไม่เห็นกายอำนาจวาสนาไม่มี เราต้องรำพึงใจ สิ่งที่เราพึงขึ้นมา มันอยู่ที่ครูอาจารย์ “ธรรมและวินัย” ธรรมและวินัยนี้เป็นศาสดาของเรา แล้วครูบาอาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติของเราก็เป็นครูบาอาจารย์ของเราที่สิ่งที่มีชีวิตที่จะดำรงชีวิตอยู่ ที่อธิบายสิ่งที่ได้แย้งกับเราได้ตลอด

ธรรมและวินัยในตู้พระไตรปิฎกนี้เราต้องไปค้นคว้านะ เหมือนกับหลวงปู่มั่นค้นคว้า เพราะไม่มีผู้ชี้นำ แต่ของเราเพราะมีผู้ชี้นำ เห็นไหม ของจริงก็มี ของปลอมก็มี ถ้าของปลอมก็ชี้ออกไปลงนรกอเวจี ถ้าของจริงจะชี้ขึ้นสวรรค์พรหมโลก แล้วเราประพฤติปฏิบัติ มันเป็นปัจจัยจัดตั้งกับใจของเรา ถ้ามันมีธรรมในหัวใจของเรา ของจริงของปลอมเราก็เข้าใจตามความจริงทั้งนั้นละ สิ่งที่จะเข้าใจตามความเป็นจริงเพราะจิตเราสัมผัส เราสัมผัสสิ่งนี้ แล้วเวลาครูบาอาจารย์ชี้นำในทางที่ผิด เราจะรู้เลยว่าครูบาอาจารย์ชี้นำในทางที่ผิด เราก็สละออกทางนี้ เราไปหาครูบาอาจารย์ที่ถูกต้อง แล้วเราไปหาครูบาอาจารย์ที่ถูกต้องซึ่งเข้ามาจากภายใน

ถ้ามีอำนาจวาสนาจะเห็นเป็นข้อกระดูก เห็นเป็นสิ่งที่ต่างๆ สิ่งใดก็แล้วแต่ นี่คือการวิปัสสนากาย ถ้าวิปัสสนากายเป็น สิ่งนี้วิปัสสนากายขึ้นมา ยกขึ้นมาให้เห็นตามความเป็นจริง สิ่งที่ดีตามความเป็นจริงนะ เวลาจิตเห็นกาย เวลาเห็นกายเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นมา มันเห็นตามสภาวะอย่างนี้ ถ้ามันเห็นกายเป็นชั้นเป็นตอน

เวลามันปล่อยวาง สิ่งทีปล่อยวาง ปล่อยวางมันเป็นการสร้างฐานของใจ วิปัสสนาเห็นกายตามความเป็นจริง แล้วเข้าพิจารณาไป มันปล่อยมา ปล่อยมาขนาดไหน มันมีความสุข มันมีความ

วิ่งว้างถ้ามันหลักเกณฑ์นะ แต่ถ้ามันปล่อยโดยที่เราวิปัสสนาแล้วมันปล่อยมา มันก็มีความสุขพอสมควร สิ่งที่มีความสุขพอสมควร เราต้องกลับมาที่สัมมาสมาธิใจ ที่เราหาความสงบของใจกันอยู่นี้ ถ้าเราหาความสงบของใจ สิ่งที่มีความสงบของใจเราต้องพาใจเราทำงานไป ใจถ้าเราพาใจเราทำงาน นี่เป็นธรรม เป็นมรรค

แต่ถ้ากิเลสมันพาใจทำงานนะ กิเลสมันพาใจทำงาน เริ่มต้นตั้งแต่ปฐมขันธ์ มันจะคิดของมันไปตามแต่อำนาจบาตรใหญ่ของมัน มันจะเบียดเบียนคนอื่น มันจะเอารัดเอาเปรียบ นั่นเป็นเรื่องของกิเลส แต่ถ้าเป็นธรรมมันจะเจือจาน มันจะเผื่อแผ่กัน สิ่งนี้ถ้ากิเลสพาทำงาน

แต่ถ้าจิตสงบเข้ามา เวลาเห็นกาย กิเลสมันพาทำงานละ กิเลสพาทำงานวิปัสสนาไป มันไม่ไปตามความเป็นจริงใจ มันอึดติดกิลมณานุโยค เลยเกิด กามสุขัลลิกานุโยคมันนอนจม นอนจมอยู่กับความเห็นนั้นใจ เวลากิเลสมันภาวนา แล้วมันก็ออกนอกกลุ่มนอกทาง ถ้าสิ่งนั้นออกนอกกลุ่มนอกทาง จิตมันกระทบสิ่งใดอารมณ์จะเกิด อารมณ์มันเกิด มันไม่เข้าใจตามความเป็นจริง ก็ต้องกลับย้อนมาที่ความสงบของใจอีก ย้อนกลับมาที่ทำความสงบของใจ เพราะจิตสงบเข้ามากิเลสมันจะเบาตัวลง เบาตัวลง เราวิปัสสนาใหม่ นี่พยายามฝึก

ถ้าเป็นธรรมเป็นฝ่ายโลกุตตรธรรม วิปัสสนาไปกายจะขยายออกเป็นส่วนไป วิภาละ อุคห นิमित ทำให้เป็นวิภาละ ให้มันแยกส่วนขยายส่วน สิ่งที่ย่อยส่วนขยายส่วนคือเห็นความขยายตัวออกไป สิ่งที่ย่อยตัวออกไป มันเป็นเรื่องที่มหัศจรรย์ จิตนี้มันมีอุปาทานยึดว่าสิ่งนี้เป็นของเรา สิ่งนี้เป็นของเราทำไมมันขยายใหญ่ออกไป ขยายเล็กออกมา ทำให้มันเป็นไตรลักษณ์ สิ่งที่เป็นไตรลักษณ์นี้มันไม่อยู่ในอำนาจของเรา นี่ปัญญามันเกิดมันจะปล่อย สิ่งที่ว่ามันจะปล่อย พอไปเห็นตามความเป็นจริง มันจะร้อง อ้อ! แล้วก็ปล่อย ปล่อย จิตก็ว่างเข้ามา ว่างเข้ามา สิ่งนี้วิปัสสนากาย

ถ้าวิปัสสนาจิตก็ได้ วิปัสสนาจิตคือวิปัสสนาความคิดใจ สิ่งที่เป็นความคิดที่มารพาใจนะ มารพาใจมันจะทำให้เราเอารัดเอาเปรียบตัวเองนะ เอารัดเอาเปรียบตัวเอง ถ้าจิตมันสงบแล้วเราจับขันธได้ จิตสงบเข้ามาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ หรือกำหนดพุทโธก็ได้แล้วแต่ เจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ ใจสงบเข้ามา

แล้วถ้ามันออกไปจับขันธได้ จับขันธคือจับสัญญา จับความคิดใจ ถ้าจิตออกไปจับความคิด สิ่งที่เป็นความคิด “สัญญา” สัญญามันสร้างรูปขึ้นมาก่อน สัญญามันจับ มันเทียบเคียงสิ่ง

ใด สังขารก็ปรุงแต่งต่อไป สิ่งที่สังขารปรุงแต่ง วิญญาณรับรู้ สิ่งวิญญาณรับรู้นี้ เวทนาเกิด เป็นรูป เป็นจิต มันจะหมุนของมันออกไป นี่ถ้ามันมีหลักเกณฑ์ของมัน จับตรึงนี้แล้วแยกออก

ถ้ามันแยกออก เห็นใหม่ สัญญาเกิดจากสิ่งใด สัญญาเกิดจากอวิชชา เกิดจากภาวะของใจ ภาวสวะเกิดจากภพของใจ เกิดเป็นสัญญาเทียบเพราะมันมีข้อมูล ออกมาจากฐานของจิต แล้วออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ พอรับรู้กระทบ กระทบเป็นสัญญา สังขารปรุงแต่ง นี่มันเห็นสภาวะตามความเป็นจริงของมันนะ ถ้าเห็นตามสภาวะตามความเป็นจริงของมัน ทั้งสติ แล้วปัญญาเห็นชอบ มันจะปล่อยเหมือนกัน สิ่งที่ปล่อย จันท์ สักกายทิฏฐิ จันท์ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่จันท์ จันท์ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่จันท์ กายไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย กายไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่กาย มันจะปล่อยๆ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า

ถ้าปล่อยหนสองหน ปล่อยแล้วเราเข้าใจๆ ว่าธรรม นี่มารแทรกใจ ถ้ามารแทรกเข้ามาเราก็คือว่าสิ่งนี้ปล่อยนี้เป็นธรรม เราจะมีคามนอนใจ ถ้ามีความนอนใจมันจะเสื่อมสภาพ สิ่งเสื่อมสภาพ พอเสื่อมสภาพไป มันออกกระทบอารมณ์มันก็มีความรู้สึก แล้วถ้าถามครูบาอาจารย์ที่ถูกต้อง ครูบาอาจารย์จะบอกต้องกลับมา ต้องพยายามทำความเข้าใจเข้ามา เป็นสมถกรรมฐาน สมถกรรมฐานคือฐานที่ตั้งของใจ ถ้าจิตนี้มีฐานที่ตั้งควรแก่การงาน ถ้าจิตสงบ ฐานนี้มีที่ตั้งควรแก่การงาน ฐานนี้ยกขึ้นวิปัสสนาในกาย ในจิต โดยธรรมชาติของมัน เหมือนกับอริยสัจอย่างเดิม

สิ่งที่วิปัสสนาซ้ำแล้วซ้ำเล่านี้ ถ้าเราเคยผิดพลาดมา สิ่งนี้จะเตือนใจว่า เราเคยทำได้ขนาดนี้ เราลงทุนลงแรงมาขนาดนี้ อำนาจวาสนาของเราอย่างนี้ เพราะเราเป็นบุคคลที่ ๑ บุคคลที่ ๒ โสดาปัตติมรรค-โสดาปัตติผลมันจะเกิดขึ้นมากับใจดวงนี้ไง ถ้าเราวิปัสสนาขึ้นมาอย่างนี้แล้วมันปล่อย อำนาจวาสนาจะปล่อย ถ้าไม่มีอำนาจวาสนา วิปัสสนาไปมันต้องล้มลุกคลุกคลาน

สิ่งที่ล้มลุกคลุกคลานนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกค้นคว้ากับเจ้าลัทธิต่างๆ ตั้ง ๖ ปี สิ่งที่เป็นอรรถกถาญาณุโยค สิ่งเจ้าลัทธิต่างๆ เขาประพฤติปฏิบัติอยู่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไปทดสอบกับเขามาทั้งนั้น สิ่งที่ยังองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังล้มลุกคลุกคลานมา ๖ ปี แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพุทธวิสัย เป็นพระโพธิสัตว์ บุญญธิการมหาศาล ยังออกค้นคว้ากับคนอื่นมา เพราะสิ่งนี้ยังไม่มี

สิ่งที่มีในปัจจุบัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาวางธรรมและวินัยไว้ สิ่งทีวางธรรมวินัยไว้ให้เราได้ก้าวเดิน เราเป็นสาวกบุตร เราเป็นลูกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเชื่อธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สิ่งนี้มี มีปฎิพาเครื่องดำเนินที่ชี้นำอยู่ แล้วไง เราพยายามจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังลืบลูกลูกหลาน ถ้าเราลืบลูกลูกหลาน แล้วเรามันมีความเหนื่อยอ่อน ท้อถอยน้อยเนื้อต่ำใจ นี่มันต้องมีที่พึ่งไง ที่พึ่งกำลังใจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องบุกบันขนาดนี้ แล้วครูบาอาจารย์ของเราต้องบุกบัน ขนาดที่ว่าอดอาหาร อดนอนผ่อนอาหารขนาดไหน ต่อสู้กับกิเลสของตัว ต่อสู้กับจิตใจของตัว ต่อสู้กับพญามารในหัวใจของเรา เห็นไหม มันคดมันงอ มันทำหัวใจเราให้ลืบลูกลูกหลานไป ตามอำนาจของมัน เราก็ต้องต่อสู้ด้วยธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่สถิตในใจของเรา สถิตในใจของเราเพราะเราสร้างความสงบของใจเราขึ้นมาได้ เราถึงมีฐานการงานที่ขับเคลื่อนออกไป

ถ้ามีฐานการงานขับเคลื่อนออกไป นี้ออกมาจากจิต ปัญญาออกมาจิตแล้วออกไปทำลาย ออกไปวิปัสสนา ลืบลูกลูกหลานขนาดไหนเราก็ฝืนก็ทน สิ่งทีทนเพราะอะไร เพราะถ้าเราเชื่อ เชื่อผู้ทีว่าเวลากิเลสในหัวใจของเรา มือถือคัมภีร์ ปากแสดงธรรม “เวลาธรรมมันเกิดต้องเป็นอย่าง นั้น” เราเชื่อนะ “สิ่งนี้เป็นธรรม ปล่อยแล้ว สิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนี้ถึงที่สุดแล้ว” นี่ถ้าเราเชื่อเราก็ จะต้องท้อถอย จิตนี้มันยังไม่ถึงอุปสรรค ถ้าถึงอุปสรรค สิ่งนี้ประกาศในใจของตัวนะ

พระอานนท์ นางวิสาขา ครูบาอาจารย์ทีประพฤติปฏิบัติ ใครเป็นคนบอกว่าเป็นพระ โสดาบันล่ะ? สิ่งทีเป็นพระโสดาบัน สิ่งนี้เป็นสันตสิทธินะ สันตสิทธิโกคือสิ่งทีเกิดขึ้นจากจิต สิ่งทีเกิดขึ้นจากจิตเวลาทีว่ากิเลสมันหลอก มันคด มันโกง เวลาเราประพฤติปฏิบัติไป มันสถาปนาระ นี่เป็นโสดาบัน นี่เป็นสกิทา นี่เป็นอนาคา นี่ถึงทีสุดของธรรม...ตัวเป็นผลทั้งนั้นเลย สิ่งทีตัวเป็น ผล เพราะสิ่งนี้ไม่เป็นความจริง เพราะสิ่งทีไม่เป็นความจริง เวลาประพฤติออกมาเป็นพฤติกรรม มันถึงเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับธรรมใจ

“สิ่งทีเป็นธรรม” สิ่งทีแสดงออกมามันจะเป็นธรรมตลอดไปนะ

ธรรมจะไม่ทำลายตัวเอง จะทำลายตัวเองให้เป็นแผล สิ่งที่เป็นแผล เป็นบาดแผลในหัวใจ มันสะท้อนใจใจ สิ่งสะท้อนใจแล้วออกไปถึงความประพฤติ ออกไปถึงการกระทำ ออกมาจากภายนอกนี้มันหายมากนะ มันหายมาก มันแสดงให้เห็นว่าใจดวงนี้ไม่เป็นธรรม

ถ้าใจดวงนี้เป็นธรรม สิ่งที่เป็นธรรมมันเป็นอกุปปธรรมใจ สิ่งที่เป็นอกุปปธรรมนี้ วิปัสสนาเข้าแล้วเข้าแล้ว เข้าไป วิปัสสนากายจับขึ้นมาตั้ง ถ้าเราวิปัสสนากาย จิตสงบจับกายขึ้นมา ตั้ง ตั้งแล้วให้มันแปรสภาพให้เราเห็น สิ่งที่แปรสภาพให้มันเห็น ถ้าสิ่งทีเวลาเราวิปัสสนาไป มันปล่อยบางครั้งบางคราว

แล้วอุบายวิธีการ แล้วเรายกกายขึ้นมาถ้าไม่เห็นภาพกาย แต่มีความรู้สึก จิตมันสงบ วิปัสสนาได้ ก็เทียบกายเป็นปัญญาใจ สิ่งที่เป็นปัญญา เป็นสิ่งที่ว่างกายประกอบไปด้วยสิ่งใด มันดำรงชีวิตได้อย่างไร มันอาศัยสิ่งใด นี่ก็วิปัสสนาได้ นี่ถ้าวิปัสสนาไป ความเข้าใจ จิตมันมีปัญญาแล้วความเข้าใจจริง มันปลดเปลื้องอุปาทาน สิ่งที่อยู่พาหนความยึดตั้งอยู่ในจิตได้สำนึก สิ่งนี้เข้าไปปลดเปลื้องอุปาทาน มันจะปล่อย สิ่งนี้ปล่อยแล้วปล่อยแล้ว นี่ครูบาอาจารย์สำคัญตรงนี้ สำคัญขึ้นาตรงนี้ จนถึงที่สุดจะไม่มีใครพยากรณ์ให้ได้ มันเป็นสันติภูมิโงกกับใจดวงนั้น

ขันธ ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขันธ ๕ ขันธ ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ขันธ ๕ เห็นไหม กาย ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย เวทนาไม่มีในเรา เราไม่มีในเวทนา มันจะปล่อยหมด สิ่งทีปล่อยหมดนี้ เป็นอกุปปธรรม สิ่งที่เป็นอกุปปธรรม สิ่งนี้จะแสดงความเป็นทุจริตไม่ได้เลย เพราะสิ่งที่เป็น ความทุจริต สติสัมปยุตญะพร้อม คูอย่างพระอนนทสิ ไม่มีเจตนาทำไปด้วยความคุ้นชิน ความคุ้นเคยสิ่งนี้ทำได้ ความผิดพลาดของพระโศดาบันคือความผิดพลาดที่ว่า ไม่มีเจตนาใจ สิ่งทีไม่มีเจตนาความผิดพลาดเล็กๆ น้อยๆ แต่ถ้าจะหาเป็นสิ่งที่ว่าทำเป็นบาป ทำให้เป็นอกุศลถึงตก อเวจีมันเป็นไปได้ สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ แล้วถ้าเกิดสติมันพร้อม พร้อมขนาดไหน นี่ขันธอย่างหายาง

ถ้าขันธอย่างกลาง ขันธอย่างละเอียด มันก็วิปัสสนาซ้อนขึ้นไปๆ ซ้อนขึ้นไปเป็นชั้น จิต มรรค ๔ ผล ๔ กิเลสอย่างหายาบ หลานของกิเลสตายไป สิ่งทีสักายทิฐิรู้ความเห็นผิดนี้หลานของ กิเลส แล้วลูกของกิเลสละ ถ้าลูกของกิเลสมันก็ยกขึ้นซ้อนขึ้นไปๆ ถ้าจิตมันสงบ จิตมันมีกำลัง จิต ที่เป็นพระโศดาบันนี้จิตนี้ว่างอยู่เลยโดยธรรมชาติ ว่างอยู่ส่วนหนึ่งเพราะว่าเป็นอกุปปธรรม ขันธ

๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขั้น ๕ ขั้น ๕ ไม่ใช่ทุกซ์ ทุกซ์ไม่ใช่ขั้น ๕ จิตส่วนจิต ขั้นส่วนขั้น มัน เป็นความจริง ธรรมชาติของมัน

สิ่งที่เป็นตามความเป็นจริงธรรมชาติของมัน มันกระทบสิ่งใดสติมันพร้อม สิ่งที่สติมัน พร้อม มันจะรวมตัวออกไปเป็นอกุศลไม่ได้ นี่ความว่างจิตของในขั้นพระโสดาบันมันเป็นอย่างนี้ สิ่งที่เป็นอย่างนี้ ถ้าอะไรกระทบ สติมันพร้อม มันปล่อยได้ทั้งหมดละ สิ่งทีปล่อยได้ทั้งหมดแต่ ในสภิกาคามรรค สมานที่มีฐานมีกำลังที่มากกว่า สิ่งทีสมานที่มีกำลังที่มากกว่า เราถึงก็ต้องกลับมา พุทโธ กลับมาที่ปัญญอบรมสมาธิใจ เพราะเราต้องการกำลังสมาธิที่สูงกว่า สูงกว่าความว่างอันนี้ ขึ้นไป สิ่งทีสูงกว่าความว่างอันนี้ขึ้นไป ถ้ามันสงบขึ้นมาได้ เพราะเราตั้งใจจริงของเราละ ถ้าเรา ตั้งใจ เรามีอำนาจวาสนา เราจะยกขึ้นของเราขึ้นมา ถ้าไม่มีอำนาจวาสนาหรือเป็นเจตนาตั้งใจว่า เอาเท่านี้ก็จะอยู่อย่างนี้ไป สิ่งที่อยู่อย่างนี้ไปก็เป็นความสุขของเขา

เพราะเราเป็นชาวพุทธ เราออกประพฤติปฏิบัติเพื่อความสุขของใจ ความสงบของใจ เรายัง มีบ้านมีเรือนเลย มีบ้านมีเรือนมันยังเวียนไปในวัฏฏะ ไม่เข้ากระแส แต่ขณะที่เราวิปัสสนาไปจน จิต จิตเห็นตามความเป็นจริง ขั้นไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขั้น นี่มันเข้ากระแส สิ่งทีพาดกระแสแล้วนะ สิ่งทีพาดกระแสอย่างมาก ๗ ชาติ

แต่ถ้าเราวิปัสสนาต่อไปละ? จะวิปัสสนาต่อไป เพราะเวลาเราเทียบเคียง การเกิดและการ ตายเป็นความทุกข์ใหม่ พระโพธิสัตว์ปรารถนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยังคงเกิด ต้องตาย เกิดมาเพื่อแบกโลก เป็นหัวหน้าเป็นผู้ที่พาพยายามชักนำให้บริษัทบริวารให้ทำคุณงาม ความดีใจ เพื่อสร้างสมบุญญานุการ สร้างสมให้จิตนี้แก่กล้าขึ้นไปเป็นพระโพธิสัตว์

แต่พระโสดาบันต้องเกิดตาย เกิดตายอีก ๗ ชาติใจ ถ้ายังต้องเกิดต้องตายอีก กับเรา ประพฤติปฏิบัติจนถึงที่สุด แล้วเราไม่ต้องไปเกิดอีก เราจะเลือกสิ่งใด เห็นไหม ถ้าเรามีวุฒิภาวะ ถ้าเรามีปัญญาอย่างนี้ มันจะย้อนกลับเข้ามา ขอเวลาให้ประพฤติปฏิบัติเถิด ถ้าเราประพฤติปฏิบัติ เราเห็นตามความเป็นจริง ขณะที่จิตมันรวมตัว สัมปยุตเข้ามา มันปล่อยวาง มันมีความสุขขนาด ไหน ความสุขอย่างนี้มันเป็นความสุขที่ให้เราเห็นสัปดาห์ละ คือให้เห็นกายตามความเป็นจริงอย่างนี้ มันปล่อยวางได้ขนาดนี้

แล้วความสุขที่มีมากกว่านี้ละ? มันจะมีกำลังใจ แล้วมันพยายามทำความสงบเข้ามา ถึง กำหนดพุทโธก็ได้ เป็นปัญญอบรมสมาธิก็ได้ ย้อนกลับเข้าไป ย้อนกลับเข้าไป นี่ทวนกระแสเข้า

ไปหาหัวใจใจ จะไปทำลายชั้นร้ออย่างกลาง ถ้าชั้นร้ออย่างกลาง วิปัสสนากาย เวทนา จิต ธรรม เหมือนกัน วิปัสสนากาย เวทนา จิต ธรรม นี่เวไนยสัตว์ ถ้าเป็นจิปปาภิญาแบบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วิปัสสนาไปมันปล่อยหมด มันขาดถึงอวิชาเลย

แต่เวไนยสัตว์ กิ่งพุทธกาลที่เราสร้างสมบุญญธิการมาระดับนี้ ถ้าเราพยายามค้นคว้า พยายามประพฤติปฏิบัติของเราไปมันจะเป็นขั้นตอนเข้าไป สิ่งที่เป็นขั้นตอน จิปปาภิญา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พาหิยะ ก็เห็นพระโสดาบัน สกิทาคา อนาคาเหมือนกัน เพราะท่านผ่านขึ้นไป เห็นเป็นขั้นเป็นตอนเหมือนกัน แต่เพราะอำนาจาสนา

แต่ถ้าเป็นของเรา เป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ มันผ่านสักกายทิฐิมันก็เห็นเท่านั้น แล้วสิ่งที่ปิดบังล่ะ นี่ถ้ากิเลสยังมีในหัวใจ มันก็จะทำให้สิ่งที่ว่าความทุกข์เบียดเบียนใจใจ ความทุกข์อกุศล สิ่งที่เป็นละเอียดยังมีอีกหลายหัวใจ การเพลาณนั้น เพลาณหัวใจของเรา แต่ในความทำความเข้าใจผิดพลาดออกไปข้างนอก สิ่งนี้มันทำไม่ได้ แต่ความเพียรของเรา เรารู้ของเรา เราเกิดของเรา นี่คนมีบุญเกิด คนมีบุญจะทำการที่เป็นประโยชน์

คนมีบาปอกุศลเกิด เห็นไหม ขณะที่ในพระไตรปิฎก ขอทาน คนทุกข์คนยาก เวลาเกิดลูกขึ้นมา ขณะที่ลูกออกมาจะไปขอทานจะไม่ได้กินเลย ขณะที่ว่าลูกคลอดแล้ว ขณะไปขอทานเขาเอาลูกไปด้วย ก็จะไม่ได้เลย ถึงต้องเอาลูกวางไว้ ไปขอทานก่อนแล้วค่อยเอามาให้ลูก นี่เวลาบาปอกุศลพาเกิด ทุกข์ขนาดนั้นนะ ตัวเองก็ทุกข์ แล้วยังบาปอกุศลของเราไปถึงสาขกรรมไปถึงพ่อถึงแม่ ให้พ่อแม่ก็เป็นทุกข์เป็นบาปอกุศลไปกับเรา เห็นไหม สิ่งนี้มันพาเกิดพาตาย แต่ถ้ามันเป็นบุญกุศลพาเกิด มันบุญกุศล บุญกุศล คนมีบุญพาเกิด แล้วถ้าเราประพฤติปฏิบัติระดับนี้ เราจะไม่มีความมาจากไหน

เพราะสิ่งที่การเชื่อในศรัทธาในธรรมนะ เชื่อและศรัทธาในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศรัทธาอย่างนี้หาได้ยากมาก แล้วศรัทธาที่จะออกประพฤติปฏิบัติ ในการออกประพฤติปฏิบัติก็ประพฤติปฏิบัติแบบโลก “แบบโลกต้องมีปัญญาไง มีปัญญา ถ้าปฏิบัติแบบพระกรรมฐานเราไม่มีปัญญา สิ่งที่ไม่มีความปัญญาทำไปมันยังไม่เป็นวิปัสสนา”

สิ่งที่ไม่มีปัญญาแต่มันเกิดตามสัจจะความจริง มันเกิดจากสัจจะความจริงเพราะเราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเราเชื่อธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราประพฤติปฏิบัติตามสัจจะความจริง มันเกิดขึ้นโดยสัจจะ โดยความจริงของมัน มันเป็นอริยสัจ

สิ่งที่เป็นอริยสัจ มันเป็นสันติภูมิจึง เป็นสันติภูมิจึงคือมันเข้าไปทำลายกิเลสในหัวใจ มันปล่อยวางตามความเป็นจริงนะ แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติโดยปัญญาของเราที่เราต้องศึกษา เรามีปัญญาของเรามาก สิ่งที่เป็นปัญญานั้นมันเป็นวิปัสสนา เป็นโลกียปัญญาทั้งนั้นเลย สิ่งที่เป็นโลกียปัญญาเพราะเราต้องประพฤติปฏิบัติตามแต่กรอบที่เราศึกษามา สิ่งที่เราศึกษามาอย่างนี้ เราต้องประพฤติตามกรอบนี้ ถ้าออกจากกรอบนี้ไปมันจะเป็นความผิด นี่ปากคาบคัมภีร์

“มือถือคัมภีร์ ปากแสดงธรรม” ปากคือสิ่งที่เกิดขึ้นจากหัวใจของเราใจ มันหลอกตัวเอง มันคงอ “กิเลสพาใจคด” คดขนาดที่ว่าศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยังไม่ให้กิเลสมันพาบิดเบือนให้คดงออยู่อย่างนั้น แต่ในการประพฤติปฏิบัติของกรรมฐานเรา สัจจะเป็นสันติภูมิจึง ให้มันสัมผัส จิตสงบก็รู้ว่าจิตสงบ จิตฟุ้งซ่านก็รู้ว่าจิตฟุ้งซ่าน สิ่งที่เราฟุ้งซ่านก็พยายามฝืนทน ฝืนทนเพราะเราสัจจะความจริง ถ้ามันมีสัญญา มันมีค้นหาความทะยานอยากมา สิ่งนี้ค้นหาซ่อนค้นหา ทำให้ลุ่มลुकกลุกกลาน ก็ต้องทำให้จิตนี้ประสบกับสิ่งที่เป็นความเจ็บปวด สิ่งที่ทำให้ลุ่มลुकกลุกกลานนี้

ฝึกสอนใจให้ใจมันเข้มแข็งขึ้นมา ให้ใจมันแก่กล้าขึ้นมา ลุ่มลुकกลุกกลานขนาดไหน ทำแล้วไม่ได้ความสงบขนาดไหน เพราะอะไร เพราะค้นหาความทะยานอยาก เพราะเราเชื่อกิเลส เพราะให้กิเลสพาบิดเบือนไป ถ้าเราไม่เชื่อกิเลส เราทำสัจจะความจริงขึ้นมาเป็นปัจจัยตั้ง สัมผัสกับใจ ใจสงบ กำหนดพุทโธเข้าไป ใช้ปัญญาวนเข้าไปในปัญญา หมุนขึ้นออกมา สิ่งนี้มันเป็นสัจจะ มันเป็นความจริงของมัน ให้มันเกิดจากสัจจะความจริงของมัน สิ่งนี้เป็นธรรม

สิ่งที่เป็นธรรม สิ่งที่เป็นธรรมเกิดขึ้นมามันเป็นสันติภูมิจึงตลอด เพราะจิตมันสัมผัส ลุ่มลुकกลุกกลานก็รู้ว่าลุ่มลुकกลุกกลาน ทุกข์ก็รู้ว่าทุกข์ แต่ถ้ามันปล่อยวาง มันสงบก็รู้ว่ามันสงบ พอมันสงบแล้วมันก็เป็นสิ่งที่เตือนใจ ถ้ามันสงบได้เพราะเหตุใด เราวางใจสิ่งใด เราตั้งสติสิ่งใด เห็นไหม สาวไปหาเหตุ ถ้าจิตมันสงบครั้งใด มันปล่อยวางอย่างไร เราสาวไปหาเหตุ เราทำอย่างไรจิตมันสงบขนาดนี้ นี่สร้างแต่เหตุ หน้าที่เราคือสร้างเหตุ เราสร้างฐานขึ้นมา

ถึงที่สุดเวลาสมุจเฉตปหาน “ช้างกระดิกหู งูเลบลิ้น” ขาดทันทีเลย แต่ขณะที่เราสร้างขึ้นมาเนี่ย พยายามกลมกล่อม พยายามเลี้ยง ทำให้มรรคญาณมันเกิด ทำให้ปัญญาญาณมันเกิด สิ่งที่ยกกรรมมันเกิด สิ่งนี้เราสร้างได้ยากมาก หน้าที่เราถึงสร้างเหตุ เก็บเล็กผสมน้อย สิ่งที่ยกเล็ก

ผสมน้อย สติก็สร้างไปเรื่อย สมาธิก็ทำไปเรื่อย ปัญญาที่เกิดขึ้นเรื่อย เราเก็บเล็กผสมน้อยมา เราเคยผ่านประสบการณ์อย่างนี้มา ถ้าเรายกขึ้นวิปัสสนาขั้นต่อไป เราก็ต้องอาศัยสิ่งนี้เป็นพื้นฐาน

คนที่เคยประสบการณ์ คนทำงานมีประสบการณ์ มีวิธีการ การทำงานก็ง่ายขึ้น สิ่งที่ยากขึ้น เห็นไหม ถ้าเราสิ่งนี้ไป สายบุญสายกรรม สายของขันธ สายของใจ มันจะสาวเข้าไปถึงได้ สาวเข้าถึงมันจะจับเห็นกาย ถ้าเห็นกาย วิปัสสนาไปมันจะปล่อย นี่มันปล่อยสภาวะของมัน มันเห็นนะ เห็นตามความเป็นจริงในปัจจุบัน สิ่งปัจจุบันเห็นสภาวะแบบใดเราก็ตั่งสติไว้ มันจะลึกลับมหัศจรรย์ มันจะละเอียดไปเรื่อยๆ นี่กิเลสมันส่วนหยาบ สิ่งที่ยากมันก็ยึดไว้ เวลาเราจับกายได้วิปัสสนาได้มันเห็นส่วนละเอียด มันจะปล่อย มันจะเห็นส่วนละเอียดมันก็ปล่อยเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป พอจับได้อีก สิ่งที่ยึดได้อีกก็ว่ามันกิเลสแก่นของกิเลสมันมันคง เราถึงต้องปล่อย ต้องทำซ้ำๆ ซากๆ เหมือนกับเราตีเหล็ก เราตีเหล็กตีหนสองหนมันไม่เป็นมิดเป็นก้อนขึ้นมาหรอก แต่ถ้าเราตีบ่อยครั้งเข้า เราแต่งมิดเข้าไปเรื่อยๆ เราตีแล้วเราขยายออกไป พอเหล็กมันเย็นขึ้นมาเราก็เข้าไปในเตาอีก เผาให้มันร้อน ให้มันแดงออกมา พอเหล็กมันแดง ควรที่จะเอาออกมาตีอีก ตีอีก

พิจารณาาก็เหมือนกัน ขันธที่มันปล่อยวางจริงเหมือนเราตีเหล็ก พอตีเหล็กขึ้นมา พอสมาธิหรือกำลังมันอ่อนลงก็เหมือนเหล็กมันเริ่มเย็นลง เราก็ต้องกลับเอาเข้าไปในเตาอีก เผาเพื่อให้มันร้อนออกมา นี่เหมือนกัน เราต้องกลับมาพุทโธ เราต้องกลับมาสัมมาสมาธิ กลับมาสร้างพลังงานของใจ พอใจมีกำลังเราก็ตกลับไปวิปัสสนาซ้ำ วิปัสสนาซ้ำเห็นกาย มันจะเป็นไปตามแต่อำนาจวาสนา เป็นไปตามแต่ตามจิตนิสัย มันจะเป็นสภาวะแบบใดให้เป็นสัจจะของเรา เราไม่ต้องไปเชื่อใคร สิ่งที่เราเชื่อเป็นสมบัติของเขานะ

แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นสมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษามาเป็นปริยัติแล้ววางไว้ แล้วเราทำให้เกิดขึ้นมาสัจจะความจริงของเรา สิ่งที่ยึดจะความจริงของเรามันจะปล่อยวางขนาดไหน เราก็ตั่งแล้วซ้ำเล่า ถึงที่สุดมันปล่อยนะ สิ่งที่ยึด นี่ขณะจิตมันเป็นสัจจะความจริง เวลามันปล่อย กายกับจิตแยกออกโดยธรรมชาติเลย สิ่งที่ยึดเป็นธรรมชาติ กามราคะ-ปฏิฆะมันอ่อนลง สิ่งที่ยึด นี่ความที่เป็นสติ มีสติหรือเสียดสติ มันละเอียดขึ้นไป

ที่บอกว่าขณะที่ทำความผิดพลาดเหมือนกับมันทำลายตัวเอง เราเหมือนกับเราเอาสิ่งที่มีคมเชือดเนื้อตัวเอง มันเป็นไปได้อย่างไร นี่เวลาเราปลดปล่อยขันธออกไป สิ่งที่เราทำได้เพราะ

มันมีขันธ มันมีมารบังตาใจ สิ่งมีเป็นมารบังตาคือสังโยชน์ที่มันปิดตาอยู่ สังโยชน์มันปิด ในเมื่อปิดหัวใจ ปิดร่างกายที่ไม่ให้เห็นว่าเป็นร่างกาย เราก็คิดว่าสิ่งนี้เป็นอย่างอื่น แล้วเราก็ตาลายตัวเอง นี่คือการคิดอกุศลใจ

แต่ถ้าเราวิปัสสนาไปจนมันปล่อย เห็นไหม เปิดตาของใจออกมา เปิดตาจากภายในออกมา สิ่งที่เป็นบาปอกุศลมันลอกออกเป็นชั้นเป็นตอน นี่ขันธอย่างกลางมันทำลายออกไป สิ่งนี้มันเป็นสิ่งที่จะติดกัน สิ่งที่จะติดกันเพราะอะไร เพราะมันปล่อยวาง มันเวิ้งว้าง มันจะเข้าใจใจ เข้าใจว่า ขณะที่เราวิปัสสนาเราปล่อยวาง คำว่า “วิปัสสนาแล้วปล่อยวาง” เราจะให้คำว่าสิ่งนี้เป็นเหมือนกับสังโยชน์ขาด...มันไม่ขาด สิ่งที่ไม่ขาด พอมันว่าง มันลึก พอมันลึกเราว่าสิ่งนี้เป็นธรรม แล้วเราจะเอาอาการอย่างนี้มาเป็นข้อมูลของใจ

เอามารับรองว่านี่ถึงธรรม เพราะมีข้อมูลในหัวใจมารับว่าความว่างอย่างนี้เราได้ขั้น ๑ ความว่างอย่างนี้เราได้ขั้น ๒ ความว่างอย่างนี้เรียกขั้น ๓ แล้วในปัจจุบันที่มันปล่อยกายกับจิตนี้เป็นความว่างขั้นสุดท้าย นี่คือนิพพาน นี่มันก็ยังเข้ามา

เวลาคงอ มารนี้ร้ายมาก กิเลสอย่างละเอียดมันก็ทำให้จิตนี้คงอ คงอว่าสิ่งที่เป็นผลแล้ว เพราะขนาดอย่างนี้มันก็ยังต้องเกิด เกิดในกามภพอยู่อย่างเดิม แต่เหลือ ๓ ชาติ สิ่งที่เหลือ ๓ ชาติ มันจะหมุนออกไป ถ้าเราย้อนกลับละ เราย้อนกลับขึ้นไป เห็นไหม ขันธอันละเอียดใจ สิ่งที่เป็นกามราคะอยู่ในหัวใจ สิ่งทีวิปัสสนาไป ถ้าเราจับสิ่งนี้ได้ สิ่งนี้จะป็นอสุกะใจ เราจะต้องการเห็นอสุกะกันนัก “อสุกะ” สิ่งที่เป็นอสุกะ เป็นกามราคะนี่ สิ่งนี้รุนแรงมากนะ ขันธอันละเอียด สิ่งทีปิดตา สิ่งทีมันปิดตาของเรา แล้วมันก็ทำลายตัวเอง สิ่งทีทำลายตัวเอง

“สิ่งทีเป็นกามโอชะ” สิ่งทีกามโอชะ ความสงบของใจ เวลาเราประพฤติปฏิบัติกัน มันสงบเข้ามา มันเวิ้งว้าง มันมีสงบ สิ่งนี้มันจะเวิ้งว้างมากกว่า ฉะนั้น เวลากายกับจิตมันแยกออกจากกัน เวิ้งว้างมาก แล้วถ้าเข้าไปจับละ ไปจับกามราคะได้ สิ่งนี้มันยังเป็นความมหัศจรรย์ สิ่งทีเป็นความมหัศจรรย์ จิตถ้าไปจับสิ่งนี้ได้มันจะสะท้อนหัวใจมาก สิ่งทีสะท้อนหัวใจ เพราะเราจะจับขึ้นมาได้ ถ้าพิจารณากายชั่ว กายนอก-ภายใน-ภายในกาย สิ่งทีภายในกาย วิปัสสนาไปมันถึงเป็นอสุกะใจ สิ่งทีเป็นอสุกะเพราะสิ่งนี้มันเป็นกามราคะ มันจะชักจูงหัวใจเข้าไปเสพกามในตัวมันเอง

สิ่งทีเสพกามในตัวมันเองคือว่ามันพอใจใจ มันอุ่นกินของมันนะ สิ่งทีอุ่นกิน แล้วพออุ่นกินอย่างนี้แล้ว ถ้าเป็นโรคมันถึงออกไปไป ออกไปแสวงหาเหยื่อจากภายนอก ในอายตนะจากภายนอก

จากการกระทบความสัมผัส แต่ถ้ามันเป็นความจริง สิ่งนี้มันทันตลอด มันปิด มันเหมือนกับมันมี
 สิ่งที่เป็นสวิตช์ปิดมันได้ สิ่งที่เป็นสวิตช์ปิดมันได้เพราะมันเกิดจากเราใจ เกิดจากในหัวใจ เกิดจากสิ่ง
 ที่มันสั่งบัญชาการออกไป ถ้าเราสั่งที่บัญชาการ เราบังคับสิ่งที่บัญชาการไม่ให้มันบัญชาการ
 ออกไป มันจะออกไปแสวงหาสิ่งใดล่ะ

ถ้ามันออกไปแสวงหาสิ่งใดไม่ได้ ถึงย้อนกลับมาตรงนี้ ถ้าย้อนกลับมาตรงนี้ต้องมาทำลาย
 กันตรงนี้ ถ้าเข้ามาทำลายตรงหัวใจ ถ้าขณะที่ยกวิปัสสนาเป็นอสุภะ ถ้าสมาธิพอ ถ้ากำลังพอ มัน
 จะเป็นอสุภะ แล้ววิปัสสนาไปมันจะคลายตัวออก มันจะเป็นสิ่งที่น่าขยะแขยง สิ่งที่เป็นไปมันเป็น
 อย่างนี้เขียวหรือ แล้วฝึกซ้อมไป ฝึกซ้อมไป สิ่งฝึกซ้อม ฝึกซ้อมเพราะมันต้องหมั่นซ้ำ ต้อง
 พิจารณาซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพราะขนาดที่ว่ากิเลสนะ มันจะสร้างภาพของมันให้เราหลงใหลไปใน
 อาการอย่างนั้นนะ ว่าสิ่งนี้พอปล่อยวาง แล้ว แล้วขณะที่ว่ากิเลสมันสร้างข้อมูลของมันได้ มันสร้าง
 ข้อมูลว่าสิ่งนี้อาการอย่างนี้เป็นธรรม อาการอย่างนี้เป็นธรรม

มารในหัวใจมันลึกลับขนาดนี้ ลึกลับที่ว่ามันสร้างสภาวะธรรม สิ่งที่เป็นของให้เราคิดไปว่า
 สิ่งนี้เป็นธรรม แล้วเราไปยอมจำนนกับมันนะ ยอมจำนนกับมันจนกว่ามันจะลุ่มลูกคลุกกลาน
 จนกว่ามันจะมีสิ่งที่สนใจ แล้วพิจารณาไป...สิ่งนี้ไม่ใช่ ไม่ใช่เพราะอะไร ไม่ใช่เพราะไม่มีขณะ
 จิต ไม่ใช่เพราะมันไม่ทำลายตัวมันเอง ไม่ใช่คือการปล่อยวางนี้แบบเราทำสมณะ คือวิปัสสนา
 แล้วมันปล่อยวาง เหมือนปัญญาอบรมสมาธิใจ ขณะที่เราวิปัสสนาอสุภะ กิเลสมันยังเข้ามาแทรก
 แทรกในวงปฏิบัติ

ลูกหลานของมาร ลูกของมาร นี่แม่ทัพของมาร นี่คือแม่ทัพนางคันทา นางอรดี สิ่งที่เป็น
 ความโลภ ความโกรธ ความหลง มันอยู่ตรงนี้ใจ สิ่งที่เราชำระความโลภ ความโกรธ ความหลง
 ไม่ได้ สิ่งนี้มันมีอำนาจบาตรใหญ่ มันจะคุมหัวใจนี้ออกไปเบียดเบียนคนอื่น ออกไป สิ่งนี้ถ้า
 ทำลายตรงนี้ออก วิปัสสนาซ้ำ ซ้ำคือการทำแล้วทำเล่า เพราะสิ่งที่เราพยายามปฏิบัติขึ้นมา สิ่งนั้น
 ยังเป็นความทุกข์ ยังเป็นสิ่งที่ข้อมูลที่เราประพฤติปฏิบัติ ยังเป็นการประพฤติปฏิบัติที่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า

แล้วสิ่งที่มันเป็นสิ่งที่มีผลเหนือกว่า มีอำนาจมากกว่า แล้วเราจะทำความอ่อนแอ มันเป็น
 มหาสติ-มหาปัญญาเข้าไปทำลายตัวมันเอง เห็นไหม สิ่งที่เป็นเราใจ สิ่งกระทบกระเทือนจาก
 ภายนอกเราเห็นแล้วมันสะเทือนใจนะ สิ่งกระทบกระเทือนจากภายในหัวใจเราไม่เห็นตัวเราเอง
 เราไม่สะเทือนใจตัวเองเลย แต่ขณะที่วิปัสสนาไป สิ่งที่เป็นเรามันเป็นอสุภะ สิ่งที่เป็นพิจารณา

จิตมันเป็นกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะนี้มันเป็นเรา มันเป็นเชื้อโรค มันเป็นสิ่งที่ทำให้หัวใจสิ่งที่เกิดตายๆ ไปกับวัฏฏะ มันเป็นสภาวะเกิดตาย มันเกิดเพราะสิ่งนี้มันบังตาไว้ไง

ถ้าเราไปเห็นสภาวะแบบนี้สิ่งที่เกิดตายๆ เกิดจากตรงนี้ไง เกิดจากจิตที่มันมีสภาวะ สิ่งที่มีความโลภ ความโกรธ ความหลง ความยึดมั่นของใจ ความผูกโกรธ ความสิ่งต่างๆ ของใจ วิปัสสนาไปโดยอสุภะมันจะปล่อยวางเข้ามา

ถ้าพิจารณาจิต สิ่งที่เป็นจิตเป็นกามราคะ กามราคะจากสิ่งภายนอกมันเป็นกามราคะ สิ่งที่เป็นกามราคะ นี่เป็นกามฉันทะ สิ่งที่กามฉันทะเพราะมันพอใจในตัวมันเอง สิ่งทีพอใจในตัวมันเอง มันก็กระทบกระทั่งกันระหว่างขั้นกับจิตมันสัมพันธ์กัน มันสัมผัสสัมพันธ์กัน สิ่งทีมันสัมผัสสัมพันธ์กัน มันพลังงานมันเกิดตรงนี้ สิ่งทีเกิดตรงนี้มันถึงเป็นการเสพกามในหัวใจ

สิ่งที่เสพกามในหัวใจ คือขั้น คือสัญญา คือปัญะ แล้วก็กระทบกระทั่งกับพลังงานตัวนั้น สิ่งทีพลังงานตัวนั้น พลังงานคือตัวอวิชชา อวิชชา ปจฺจยาสงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญญาณํ สิ่งนี้ระหว่างจิตกับขั้นมันกระทบกระทั่งกัน จิตกับขั้นมันสัมผัสสัมพันธ์กัน มันถึงออกมาเป็นความพอใจ เป็นความอุ่งกินในหัวใจ นี่วิปัสสนาไปถึงที่สุดมันทำลาย มันปล่อยวาง มันทำลายขั้นนี้ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ขั้น ขั้นอันละเอียดปล่อยวางหมด ปล่อยวางหมด ครึ้น! ออกไป แล้วฝึกซ้อมคือซ้ำแล้วซ้ำเล่า สิ่งทีซ้ำคือสิ่งที่เชื่อใจ ถ้าเชื่อใจเข้าไป นี่กิเลสมันยังอ้างอีกว่าเราได้ประพฤติปฏิบัติ ปล่อยวางจากกามราคะเข้ามาแล้ว แล้วก็ฝึกซ้อมเข้ามานี้มันก็ปล่อยวางเข้าไปอีก มันจะว่างเข้าไปอีก

ถ้าเรามีการประพฤติปฏิบัติ มันจะเป็นอุทธัจจะคือการกระทำ สิ่งทีเคลื่อนไหวคือการกระทำ งานทีทำแสนยาก เวลามันเป็นอัตโนมัติขึ้นมามันเป็นอุทธัจจะ มันทำให้เราเพลินกับงาน มันจะออกไปข้างนอก นี่ถ้าย้อนกลับ จะย้อนกลับมันเป็นอุทธัจจะ มันไม่กล้าทำงานไง สิ่งทีไม่กล้าทำงาน เห็นไหม ขยับไม่ได้ นี่เวลากิเลสมันหลอก หลอกอย่างนั้น

พอมันปล่อย ฝึกซ้อมจนว่างหมด นี่ย้อนกลับ ถ้ามีอำนาจาสนาย้อนกลับเข้าไปเจอตัวอวิชชา ปจฺจยาสงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญญาณํ สิ่งทีเป็นอวิชชาคือตัวพญามาร สิ่งทีตัวพญามารมันคุมใจอยู่นะ สิ่งทีความละเอียดอ่อน ละเอียดอ่อนมาก แล้วถ้าปัญญาญาณเข้าไปจับสิ่งนี้ได้ ย้อนกลับมา ย้อนกลับทั้งหมด ทวนกระแสทั้งหมด สิ่งทีทวนกระแสเข้าไปมันจะไปทำลายสิ่งทีเป็นอวิชชา สิ่งทีทำลายอวิชชามันจะพลิกอวิชชาว่า สิ่งทีจะพลิกอวิชชาว่า จะไม่เป็นปัญญา

ของปลอมมันก็ตามมา ของปลอม ของจริงเราต้องพยายามทำธุรกิจทำมาค้าขายเพื่อให้ได้เงินจริงมาเป็นเงินสมบัติของเรา แล้วการประพฤติปฏิบัติมันก็ต้องประพฤติปฏิบัติมาให้ได้ธรรมจริงออกมาในหัวใจแบบหลวงปู่มั่น แบบครูบาอาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติมา

แต่ผู้ที่เป็นของปลอมล่ะ ของปลอมเขาไปทำเขาไปปลอมที่ไหนก็ได้ แต่ทำให้มันเหมือนพอทำให้มันเหมือนขึ้นมา สิ่งที่เป็นของปลอมไง ถ้ามีของจริง ของปลอมจะมีมหาศาลเลย เพราะของปลอมต้องการเอาของจริงเป็นที่อ้างอิง แต่ถ้าไม่มีของจริง ของปลอมมันจะไปอ้างอิงกับอะไร

เวลาหลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์เราถึงธรรม ธรรมในหัวใจออกมา ถึงแสดงธรรมออกมา แล้วผู้ที่เป็นของปลอมเอาธรรมนี้มาเป็นคัมภีร์ เอาธรรมนี้มาเป็นการแสดงธรรม สิ่งที่เขาธรรมคัมภีร์ “มือถือคัมภีร์ ปากแสดงธรรม” แต่มันไม่เห็นการทำลายตัวเองไง สิ่งที่ทำลายตัวเอง เพราะสิ่งที่เป็นบาปอกุศลในหัวใจ มันมีเป็นมหาศาลเลย

สมณะเป็นผู้ละบาป สมณะเป็นผู้ที่ไกลบาป แต่สมณะที่มีมือถือคัมภีร์ ปากแสดงธรรม มันมีแต่บาปอกุศล บาปอกุศลสร้างขึ้นมาเหมือนกับคนเสียจริตที่ไม่เห็นตัวตนแล้วทำลายตัวตนตลอด ทำลายตัวเองเป็นบาดแผลมหาศาลเลย แล้วก็ไม่เห็นตัวตน ไม่เห็นใจใจ ไม่เห็นการประพฤติปฏิบัติของใจ ไม่เห็นใจเสวยอารมณ์อย่างไร

สิ่งที่ใจมันจะเสวยอารมณ์มันจะทำลายตัวมันเองไม่ได้ มันจะไม่มีแผลใจหรอก มันจะทำแต่คุณงามความดี มันจะทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์กับครูบาอาจารย์ สิ่งที่เป็นประโยชน์กับธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะตัวเองเกิดมาจากธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเป็นสติในใจของเรา เป็นสันติภูมิจึงมันถึงชื่อสัตย์ มันถึงเคารพธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เอวัง